

Remissyttrande från *Politiskt Alternativ* (daterat 2014-10-27)

avseende

Vilhelmina kommuns budgetremiss daterad 2014-06-17

Inledning

I dagsläget föreligger en stor osäkerhet huruvida den ny tillträdde regeringens budgetproposition kommer att godtas i riksdagen, i sin helhet eller i eventuella delar. Eller om regeringen faller och nyval blir överhängande.

Prognoser för budgeten för år 2015 och framåt, kommer nu att beräknas av SKL, underlag som politik och förvaltning redan borde haft på bordet men ännu ligger i framtiden. Resursförstärkning skola m.m. påverkar positivt. Tydliggjorda intäktsramar i sin helhet är dock av väsentlig vikt, synnerligen då man även måste ha 2016 och 2017 i siktlinjen.

Föreliggande dokument blir därför främst ett remissyttrande till strategiplanen och i viss utsträckning till kommunens budgetförslag. Bristen i detta är uppenbar, ökar intäkterna till kommunen, minskar kraven av åtstramningar/åtgärder, och vice versa i det negativa fallet. Eventuella besparingsåtgärder blir senkomna både till beredning, förhandlingar och verkställighet, en osäkerhet ingen är betjänt av. PA har för avsikt att återkomma till ett numerärt budgetförslag två veckor före fullmäktige i december.

Del A

Strategiplan – fyra punkter för att lyfta framtiden

1. Ekonomistyrning – en mer transparent och förutsägbar kommunekonomi

Under lång tid återkommer den bristande ekonomiska kontrollen i kommunekonomin som ett orosmoment för beslutsfattarna. Illavarslande prognoser dyker alltför ofta upp när budgeten borde vara mogen att tas. Avvikelseberättelser upplever många som senkommen. ”Brandkårsuttryckningar” och kortsiktiga lösningar skapar ingen långsiktigt god grund inför framtiden. Det finns skäl att genomlysna ekonomistyrningen, kontroll och uppföljning, genom en djuplodande systemrevision, per omgående. ***Externt eller genom att tillföra resurser och kompetens till ekonomienheten i form av en tjänst som s.k. controller (500 tkr)*** Att utveckla perspektiv och metoder ligger i detta uppdrag, att t.ex. beakta ”balanserade styrkort”. En väl fungerande ekonomistyrning och en ekonomi i bättre balans ger stora vinster både på kort och lång sikt. Vilket kan skapa betydligt bättre arbetsro och stabilitet för förvaltningarna och deras verksamheter.

2. Projektskapande – externa medel till utveckling och kompetenshöjning

I årsredovisning och delårsbokslut redovisas att projektformer snart för en tynande tillvaro. I en tid av knappa resurser och negativ befolkningsutveckling, är externa projektmedel, i så stor utsträckning det bara går, en absolut nödvändighet att nyttja. En ny programperiod inträder för landsbygdsutveckling och en mängd statliga projektmedel och stimulansmedel finns i övrigt. ***En spetskompetens inom projektledning ser vi som ytterst viktigt att tillföra utvecklingsenheten för att samordna kommunens projekt och återsökningar*** (inkluderar i viss mån controller-funktion) samt att initiera och driva projekt och vara medborgare, föreningar och företag behjälplig, en form av supportfunktion. PA tror att detta genererar mångfald tillbaka kommunekonomiskt.

3. Hela Vma ska utvecklas - föreningar, företag, byar och kommun i samverkan

Kommunens ekonomiska situation innebär en svår balansgång, centralisering och rationalisering ställs lätt mot landbygdutveckling i termer av levande byar och fjällbygd. Under ett antal år har PA understrykt vikten av synliggörande av större byar med olika grader av samhällservice; ”nodbyar”, med aktiv marknadsföring av skolor och bygd. ***Kommunens hemsida uppgraderad med en byaportal är ett första steg. Där kommunal information, bygde- och föreningsinformation samlas på ett attraktivt och överskådligt sätt.*** ”Flytta hit, nybyggare”, är en av de viktigaste rubrikerna på hemsidan. Samma sak, inkluderat destinationen Vilhelmina och fjällen, kan lyftas vid fysiska uppseendeväckande välkomstportaler vid t.ex. Meselefors, Vojmå camping, Klimpfjäll, Risträsk eller Latikberg.

Att minska utflyttning handlar lika mycket om att skapa förutsättningar för inflyttning. Med tonvikt på Vilhelminas vildmark och fjällvärld, där utvecklingspotentialen är mycket stor. Att bibehålla och utveckla samhällsservice här är av största vikt.

Att vitalisera landsbygden och upptäcka dess potential, kan göras med hjälp att en aktiv stöttad bygde- och bygdeutvecklingsplan. Med regelbundna kultur- och medborgardialoger, där förvaltning och politiker närvarar, kompletterar och stämmer av, istället för risken att valåren blir de stora löftenas tid där sedan viktiga frågor läggs i träda eller glöms bort.

Många projekt som sätter guldkant på tätorten, kommunal bagarstuga, småbåtshamn, gång/cykelleder, alternativ fotbollsplan mm, bör i alla avseenden få sin motsvarighet i fjälldalgångarna och i större byar med förskola/skola. I ett led att både skapa en mer attraktiv livsmiljö men också i ett led att utveckla flersäsongsturism och subdestinationer (Kittelfjäll, Saxnäs, Klimpfjäll t.ex.)

a) Kultsjödalen

- Alpina utvecklingsplaner Klimpfjäll och Saxnäs.
- Förstudie utbyggnad Ricklundgården, enligt Gert Wingårds modell. Att tillskapa ett ”kulturens hus” i Saxnäs.
- Förstudie Kulturrum, i anslutning till Fatmomakke.
- Destination Marsfjäll. Projektering ledsystem anslutande Kungsleden, fjällstation mellan Marsliden och Kittelfjäll. Tillgängliggörandeprojekt.
- Norgefarargården. Omprojektera första ”enklare” förslag till återuppbyggnad stenladugård.
- Utveckling av terrängcykelleder/down-hill
- Alternativ fotbollsplan, äventyrspark, samt andra projekt initierade genom kultur/medborgardialog.
- Fortsätta påverkansarbetet fjällväg Saxnäs-Båtas.
- Synliggöra kultur- och naturreservat tillsammans med länsstyrelsen. Guideutbildning.
- Utreda besökscentrum Stekenjokk i ett kommun/länsöverskridande projekt.
- Utreda cykel/gångväg genom Saxnäs by. Utreda finansieringsformer.
- Nationalpark Blaikfjället? Ett unikt område med stora möjligheter.
- Projekt- och turistinformationskontor Saxnäs, med dimensionen medborgarkontor och resurscentrum inkluderad.
- Projekt för lokalt odlade livsmedel och energigrödor, för ökad självhushållning, regional hållbarhet och livsmedelsutveckling/mathantverk.

b) Vojmådal

- Destination Marsfjäll. Projektering ledsystem anslutande Kungsleden, fjällstation mellan Marsliden och Kittelfjäll. Tillgängliggörandeprojekt.
- Utveckling av terrängcykelleder/down-hill
- Alternativ fotbollsplan, äventyrspark, samt andra projekt initierade genom kultur/medborgardialog.
- Fortsätta påverkansarbetet beläggning av väg Dikanäs-Morka

- Synliggöra kultur- och naturreservat tillsammans med länsstyrelsen. Guideutbildning.
- Utreda cykel/gångväg genom Kittedfjäll. Utreda finansieringsformer.
- Utreda mindre simhall i Dikanäs. Barnbassäng/sjukgymnastik/vattengympa/simträning mm.
- Fortsätta detaljarbetet kring nytt ”centrum” i Kittelfjäll.
- Tillgängliggörande av vandringleder, bra fiskestråk, vid och utmed sträckor av Vojmån.
- Projekt- och turistinformariationskontor Dikanäs, med dimensionen medborgarkontor och resurscentrum inkluderad.
- Projekt för lokalt odlade livsmedel och energigrödor, för ökad självhushållning, regional hållbarhet och livsmedelsutveckling/mathantverk.

c) **Övriga byar enligt urval av tidigare målsättningar och fortsättningsvis i bred samverkan med medborgardialog/kulturdiallog.**

4. Större helhetssyn och kostnadstäckning i immigrationsverksamheten (under socialnämnden, men även berörande utbildningsnämnden)

Under flera år erfor Kultur- och utbildningsförvaltningen (idag UN) att hemspråkundervisning i runda tal kostade 2 mkr per år, vilket var en ofinansierad post. Att ha en överblick över projektmedel och stimulanspengar, samt regelverk, är ett omfattande beting. Samtidigt måste eftersökning och redovisning ske enligt konstens alla regler för att medel inte ska utebli.

Kommunen har idag ingen fullständig överblick, inte heller kring graden av kostnadstäckning. Insatser som språkstöd, elevassistenter, elevhälsa/kuratorer, tolkar, samhällsinformation, ökade bibliotekskostnader m.m. kräver resurser. Ensamkommande flyktingbarn har en utsatthet i sin livssituation och inte så få lider av posttraumatiskt stressyndrom (PTS). I sammanhanget har elevhälsan här inte resurser eller kompetens, men dessvärre räcker inte heller Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) till. Dels kompetensmässigt, dels resursmässigt. BUP har för övrigt inte kunnat uppfylla vårdgarantin under senare tid, generellt sett. Dagsaktuellt kompletterande exempel är ungdomsmottagningen i Lycksele. Den psykiska ohälsan bland barn- och ungdomar är bekymrande. Ett samhälle med ökad psykisk ohälsa och tilltagande missbruksproblematik, får effekter på hela samhället, även på dem som kommit till Sverige och erhållit asyl och vistas i Vilhelmina.

Ett samlat grepp kring barn- och ungdomsfrågorna och flyktingmottagning är ett måste. Där VLL och staten måste vävas in från första början i helhetslösningen. Kommunen måste agera tydligare med politisk mandat, t.ex. att tätorten ges en BUP- mottagning i Vilhelmina där mottagning finns för psykiatri. Specialistkompetens för PTS bör knytas till en dito. Utan helhetsyn och redovisning av totalkostnader blir det betydligt svårare att avkräva staten/migrationsverket på insatser/medel.

Projekt kan drivas, samverkan kan inledas, kuratorstjänster delas mellan kommun och VLL, där även staten delfinansierar. Några exempel. Men man måste ha en dokumentation som är i detalj korrekt. **En controller, för ekonomistyrning, uppföljning, återsökning m.m., kopplad till immigrationservice är en nödvändighet och förmodligen mångfalt självfinansierande. Tjänsten blir även ett stöd till ekonomienheten samt utbildningsnämnden.** Integrationsprojekt kan och ska initieras och drivas men det kräver också att kommunen är villig att ställa upp med praktikplatser m.m., något som varit begränsat hittills. Här krävs ett ordentligt omtag.

Mottagningsnivåerna för kvotflyktingar och ensamkommande, har varit enligt kontrakt men i det första fallet en något större. Flyktingtrycket är idag stort, sett globalt, men även ett liten kommun har sina samhällseliga begränsningar. När verksamheter som ett nyupprättat anläggningboende i Migrationsverkets regi, kommer på förslag, är det viktigt att verksamheter och förvaltningschefer utför konsekvensanalyser så att hela kedjan i mottagning, förskola/skola/gymnasium samt IFO-relaterad verksamhet - är långsiktigt hållbar. Inkluderat en bedömning kring vad samhället mäktar med för att flyktingmottagningen ska hålla en god kvalité och borga för goda integrationsförutsättningar. Denna utvärdering och bedömning av mottagningsnivåer bör utföras återkommande i varje årsredovisning.

Del B

Verksamheter del för del, kommentarer och förslag från PA

Kommunstyrelsen

Fastigheter. En av de största skillnaderna mot tidigare, är att sedan remissutgåvans publicerande har fastighetsbolaget VIFAB sjösatts och vilken grad av besparing på den kommunala fastighetsförvaltningen man når, blir intressant att följa. Marginalerna bedöms öka, det eftersatta underhållsbehovet förväntas mötas (dock sätts här ingen prislapp utöver 1,4 mkr). Förväntningen är dock i grunden ett betydligt mer positivt resultat ska erhållas för kommunen. Ytterligare en frågeställning är hur verksamheter som t.ex. Cornelia, eller i förlängningen ett tillskapat Resurscentrum (Lyckselemodellen), kan komma in i bilden med ett ömsesidigt utbyte. Att se över.

Skogsförvaltning. En ny inriktning med ett större utbyte. Kan man med ömsesidighet nå fördelar genom praktik/utbildning och skapa förutsättningar för en skolning i plantering, röjning, skogligt arbete? Kan kopplas också till ett Resurscentrum och befintligt Lärcentrum.

Ekonomi. Som ovan nämnts i del A, PA:s förslag är att ekonomienheten stärks med en spetskompetens på controller-området med inriktning på ekonomistyrning/systemrevision.

IT- Som ett led i att sätta fart på "hIT flytt vi" förordar PA en taxesänkning till hälften för att öka incitamenten rejält för anslutning till fibernätet. Vi tror att anslutningarna kan öka ordentligt i fjällen med en lägre tröskel där fler abonnemang över tid självfinansierar en sänkning. Fler och fler kan distansarbeta och många ser möjligheterna med att bosätta sig deltid eller heltid i fjällen.

Kost. Kostverksamheten har enligt dokumentet inga visioner. Detta bör förvaltningen arbeta vidare med och presentera förslag till politiken för återkoppling. Inköp av lokaltillverkade livsmedel och policys för varuinköp i byabutiker för byaskolor/förskolor, är sådana visioner som PA vill införliva. Vi tycker i sammanhanget man bör ange vilken omslutning verksamheten har istället för att omskriva den som nollbudget. Tillkomsten av transportkostnader kunde också förklaras.

Utvecklingsenheten. PA understryker vikten av utökade öppettider för fritidsgården, med kostnad 70 tkr, som en del av det förebyggande arbetet. Vi återkopplar också till tidigare förslag att tillsätta en spetskompetens för projektledning, för att samordna men även initiera, driva och stödja lokala projekt, både på föreningsbasis eller i förvaltningens regi (500 tkr) Uppväxlingen är av betydande mått och ett sätt för Vilhelmina kommun att erhålla mer medel i en ekonomiskt kärvare tid för mindre glesbygdskommuner. Parallellt se över möjligheterna att skapa ett Resurscentrum, drivet som ett projekt (förgrundsmodell Lycksele), med projektkontor även i Saxnäs och Dikanäs. "Kultur och fritid" är ytterst sparsmakat beskriven, trots sin dignitet, varför kommentarer/förslag uteblir.

Övrig verksamhet. Vid en remissrunda är det betydelsefullt att alla, anställda såväl som förtroendevalda, kan delges trafikplanen som dokument och utgångspunkt för förändringar, besparingar eller utökning av linjetrafik. En föreslagen besparing på linjetrafik om 306 tkr, bör förklaras och konsekvensbeskrivas. Gäller även riksfärdtjänsten om 65 tkr.

PA förordar, likt tidigare år, en kompletteringstrafik återupprättas med s.k. ringbil från Kittelfjäll/Dikanäs till Slussfors. Att avsätta: 100 tkr. Det är inte en föraktlig mängd resenärer; jobbspendlare, hemvändare, gymnasielever och besökare som behöver kollektivtransport fredag/söndag. Denna tvärförbindelse ser vi i PA som angeläget att upprätthålla i både ett glesbygds-, samhällsservice- och destinationsutvecklingsperspektiv.

Samisk Förvaltningskommun (SF). Verksamhet ej redovisad eller budgeterad, oavsett statlig finansiering. Bör göras fortsättningsvis. Större politiskt deltagande vid samråd (förslagsvis ks-au) bör utvecklas. Information/medborgardialog med allmän inbjudan inför varje läsår om intresse och möjligheter inför förskola/skolstart m.m. Där man även kan informera om alla uppgifter en SF har.

Informatör. Förslaget har rests i olika sammanhang, men PA prioriterar controller- och projektledartjänster som ett led i att erhålla en bättre struktur och helhetssyn samt skapa förutsättningar för ökade resurser i verksamheterna. I ett hänseende ser vi all personal som kommunens ansikte utåt. I en liten kommun tror vi i PA att medborgare, politiker eller massmedia kanaliseras till rätt tjänsteman eller ansvarig tämligen direkt.

Utbildningsnämnden

Elevhälsan sorterar under kansli men borde redovisas som en helhet, med sina resurser, utmaningar och behov. Det är en särskilt komplex verksamhet idag, då mottagningen av nyanlända, kvotflyktingar och ensamkommande flyktingbarn, är omfattande. Understrykt att gymnasieskolan idag har närmare 70 elever, nyanlända, som studerar i förberedelseklass. Tidigare beskrivet ovan i texten, där samverkan Länsstyrelsen AC, Migrationsverket och Västerbottens läns landsting är mycket betydelsefull och där även behovet av insatser från BUP, samt möjlig lokal BUP-etablering i Vilhelmina är av vikt. Med särskilda resurser/kompetens inom PTS-området. Att samla kuratorerna vid grundskolan under kansliet, är därför en lösning som kan skapa en större helhetssyn och mer samlat grepp i elevhälsoverksamheten. En utökad kuratorstjänst till gymnasiet bör samrådas med berörda parter ovan, för att möjliggöra en eventuellt samfinansierad lösning.

Inrättas anläggningsboende, i Migrationsverkets regi, för asylsökande i Vilhelmina kan även denna verksamhet komma påverka behoven. Utvärderingar av mottagningsnivåer bör ske årligen, där målet är ett ansvarsfullt mottagande där goda förutsättningar för integration finns.

Stöd projekt/verksamhetsmässigt till UN-förvaltningen, kan ske från en av PA föreslagen tjänst som *controller* kopplad till immigrationservice (SN).

Föreslagen skolnedläggning i Latikberg och Nästansjö, får inget stöd från Politiskt Alternativ. Vi vill däremot se, per omgående, en tillsättning av en fullmäktigeberedning som har uppdraget att utföra en skolutredning och presentera ett förslag till långsiktig skolplan för Vilhelmina kommun, med sikte på nästkommande mandatperiod. Naturligtvis är denna beredningstillsättning en politisk fråga och kräver fullmäktigebeslut.

En utvärdering och redovisning av ledningsomorganisation i utbildningsförvaltningen är anläget att utföra, som aktuell återkoppling och inför framtiden.

Grundskola. Planeringsförutsättningarna för grundskola måste kommenteras. Översynen av personal ger endast intryck av bantning av verksamheterna ekonomiskt och inte till behov. Någon konsekvensbeskrivning av neddragning av lärarlag tätorten med 2,44 tjänster beskrivs inte. Att tala om kvalitetshöjande arbete som en kompensation, för en hållbar strategi för specialpedagogik och elevhälsa klingar bra, men sämre förutsättningar för arbetslagen ger inte en bättre verksamhet i grunden. Här brister helhetssynen. Alla dessa åtgärder som föreslås, måste konsekvensbeskrivas innan förslagen läggs som skarpa. Lärarlagsneddragningen om 2,44 tjänster motsätter sig PA. Att ersätta elevassistenter med specialpedagoger och en stärkt elevhälsa är dock ett vägval PA förordar. Summerat inbesparas dessvärre inte 2,5 tjänster till följd av PA:s ställningstagande.

Nya lokallösningar. PA föreslår att man omgående utreder och projekterar en baracklösning till Kittelä för att inrymma förskole- och fritidsverksamhet. På så vis skapa utrymme för årsk 1-6 på Volgsjö skola, då utrymmesbehoven är skriande.

Vikarietillsättning genom bemanningenheten. Två utvärderingar PA vill se först, är dels av omorganisationen av ledningsorganisation för utbildningsförvaltningen, dels en utvärdering av bemanningenheten i sig. I förskolesammanhang är det många sammanvägningar som avgör vilken personal en förskoleverksamhet finner lämpliga till vikarier och hur tillsättning sker. Först och främst vill PA se en välfungerande ledningsstruktur för förskoleverksamheten innan man överlämnar ansvaret till en bemanningenhet för vikarietillsättning. Det framgår f.ö. inte heller om detta är förskoleverksamhetens önskemål.

Socialnämnden

- Utföra en utvärdering av tidigare omorganisationer och konsekvenserna av ett bristande ledarskap. Oinsatta vakanser eller ej vikarietillsatta sjukskrivningar, avseende områdes/verksamhetschefer är ytterst sällan ekonomiska besparingar i en implementerad ledningsorganisation. Brister i ledning och styrning skapar oro och instabilitet i verksamheter, bäddar för informellt ledarskap som sällan är av godo. Snarare ger bristerna ökade kostnader på sikt, en försämrad arbetsmiljö och verksamhetskvalité, både kort- och långsiktigt.
- En översyn av konsekvenserna av s.k. blandboenden bör göras per omgående. Den ökade omsorgsbehovet av demenssjuka måste finna lösningar som inte skapar en ohållbar turbulens i kommunens särskilda boende.
- Verka för att s.k. trygghetsboende omgående inrättas i Vilhelmina, oavsett i kommunal eller privat regi. Både kort- och långsiktigt kan en avlastning ske av SN:s verksamhetsområden och minska behovet av platser på särskilda boenden men också påverka hemtjänstsbehovet. VIK-huset, f.d. elevboendet, kan vara exempel på fastighetsobjekt.
- Skatteväxlingen för den kommunaliserade hemsjukvården betraktar PA som öronmärkta pengar och är predestinerade till socialnämnden. Skall ingå som grund för budgetering av verksamheten inför 2015. Om hemsjukvården fortsätter dras med rekryteringsproblem samt stora kostnadsökningar pga rehabiliteringsutrustning m.m. är PA inte främmande för att diskutera en omförhandling/avstämning eller rentav återgång till tidigare system med VLL som huvudman, vilket dock kräver full enighet mellan länets alla kommuner.
- Verksamhetsutökningar inom trapphusboenden ser PA med tillförsikt på, då det kommunala utjämningsystemet för LSS ger kostnaderna åter, dock med en kraftig tidsförskjutning. Besparingsåtgärder bör därför hållas med hög restriktivitet.
- Översyn av målsättningar för IFO:s verksamhetsmål, där förebyggande arbete mot alkohol och droger inte omnämns, inte heller nämns målgrupper, unga såväl som vuxna. Vakanser påtalas i delårsbokslut men inget om graden av fältarbete/preventiv arbete, varken i termer av resurser eller kompetens. Bör tydliggöras. Inventering av behov fältassistenter/alkohol-drogsamordnare m.m., vilket diskuterats länge. En angelägen sak då individärenden är påtagliga liksom kostsamma institutionsplaceringar i andra kommuner.
- Utveckling av immigrationservice med en controllerfunktion (500 tkr), som även ger stöd till utbildningsförvaltningen enligt tidigare ovan nämnda upplägg. Helhetsgrepp, kostnads-täckning, projektledning och komplett eftersökning är nyckelord. Dokumentation och detaljerad redovisning underlättar för krav och äskande hos Migrationsverket eller via statens samordnare Länsstyrelsen AC, då kommunens kostnader ej har täckning eller kommunen kan visa på särskilda eller ömmande behov.
- Utvärdering av bemanningsenheten. Delårsbokslutets redovisning av en kraftig ökning av övertid istället för mertid/vikarietid, pekar på bristande funktion. Dels med ökande kostnader, dels med att inhoppare och deltidsanställda inte ges samma möjlighet till arbete som tidigare. En risk finns att bristande instegsfunktion leder till yngre och arbetssökande söker sig till annan ort. I en tid då en omfattande generationsväxling står för dörren, måste sådant beaktas och arbetsmetoderna utvärderas för att nyrekrytering och arbetsfördelning optimeras.
- Frågan om arbetskläder inom SN har väckts ett antal gånger och bör utredas för förslag.

Miljö- och byggnadsnämnden - Inga kommentarer från PA

/ Politiskt Alternativ, remissvar daterat 2014-10-27